

Palaestra et Odeum

Palaestra et Odeum betyder gymnastiskal och musikhall. I dagligt tal kallas byggnaden dock endast Palaestra. För att byggnaden skulle harmonisera med Lundagårdshuset uppfördes på den sneda tomten en oregelbunden tegelbyggnad med mittpartiet i två våningar och sidopartierna i tre. Huset stod färdigt 1883 och användes som gymnastiskal för studenter och lärare ända fram till 1980, då byggnaden härjades av en eldsvåda. När Palaestra återuppbbyggdes flyttades gymnastiken till en nybyggd hall på Gerdagatan. Idag innehåller byggnaden auditorium och föreläsningssal. Den del av byggnaden som heter Odeum har kvar sin funktion som övningslokal för musikutövande studenter.

Palaestra et Odeum.

Akademiska Föreningen

Akademiska Föreningen, eller kort sagt AF, är dels beteckning på en förening för studenter och lärare, dels benämning på en borglik byggnad vid Sandgatan. Byggnaden invigdes 1851 och kallas Ynglingaborgen.

På bottenvåningen finns bland annat

det stora studentkaféet Athen. På andra våningen ligger Stora Salen, som används för spex, fester och studentevenemang av olika slag. Lunds universitets studentkårer liksom studenttidningen *Lundagård* och en rad studentföreningar har sina lokaler i huset.

Kungshuset

På södra sidan av universitetsplatsen ligger Kungshuset, även kallat Lundagårdshuset. Det uppfördes 1578–84 som residens åt den danske kungen Fredrik II. Efter en tid i privat ägo blev Kungshuset indraget till universitetet av Karl XI. Det var under 200 år universitetets huvudbyggnad och inrymde under de första hundra åren praktiskt taget all verksamhet. I äldre tid rymde huset bland annat astronomiskt observatorium i tornet samt en anatomisk teater. Universitetsbiblioteket fanns i huset fram till 1907.

Den magnifika ektrappan påstås Karl XII ha ridit upp för under någon av sina täta vistelser i Lund. Men legenden demteras av det faktum att trappan byggts efter kungens död.

Tornet på Kungshuset i Lundagård.

Lundagård

Lundagård, området mellan domkyrkan och universitetsplatsen, rymde under medeltiden en ärkebiskopsgård, men gjordes om till park 1747–49 efter ritningar av Carl Hårleman. Av de träd som planterades då finns endast ett fåtal kvar. I mitten av 1700-talet beslöt man att inhägnat Lundagård. Man ville ha ett fredat område runt akademihuset "skyddat för tiggare, tjuvar och annat löst folk och icke minst för de många lösgående svinen och annan fänad". I början av 1800-talet revs den södra muren. Västra och östra murarna föll först i mitten av 1800-talet.

I maj vart fjärde år förvandlas Lundagård till ett myllrande karnevalsområde under Lundakarnevalen.

Till vänster: Staty av Otto Lindblad med Lundagård i bakgrunden. Till höger: Axel Ebbes skulptur "Mannen som bryter sig ur klippan".

Porträttbyster och skulpturer

På universitetsplatsen finns en rad porträttbyster och andra konstverk:

Mitt inne bland magnoliorna står en staty av Kilian Stobaeus den äldre (1690–1742) som undervisade i medicin, botanik, fysik, kemi, geologi och paleontologi samt historia. Samtidigt drev han en omfattande läkarpraktik. Stobaeus omfattande samlingar utgjorde grunden för flera universitetsmuseer. Carl von Linné började sin medicinska och naturvetenskapliga utbildning hos Stobaeus.

Framför runstenarna på universitetsplatsen står en staty av Sven Lagerbring (1707–1787). Han blev universitetets förste vetenskaplige fackhistoriker och hade en vidsträckt vetenskaplig produktion även inom andra ämnen.

På Tegnérplatsen vid Akademiska Föreningens södra kortsida finns en staty av nationalskalden Esaias Tegnér (1782–1846). Han var professor i grekiska i Lund och senare biskop i Växjö. Genom sin poesi och talekonst skänkte han glans och berömmelse åt sitt universitet. Efter hans död växte en studenttradition snart fram där studenterna samlades kring statyn

med standar, facklor och sång den 4 oktober, den dag då Tegnér skrevs in vid akademien.

Mellan Tegnérplatsen och Lundagårdshuset finns en staty av Otto Lindblad (1809–1864). Han var tonsättare och hans namn är knutet till Lunds Student-sångförening, där han var en ledande och sammanhållande kraft från 1838.

"Mannen som bryter sig ur klippan" (eller "Mannen som bryter sig ur okunnighetens mörker") är en skulptur i granit av Axel Ebbe, skänkt av Lunds stad till universitetet vid dess 250-årsjubileum 1918.

I sydvästra hörnet av universitetsplatsen finns en byst av Anders Jahan Retzius (1742–1821). Retzius var professor i ekonomi, naturalhistoria och kemi och ansågs av sin samtid som en "jätte i lärdom". Retzius var stiftare av Fysiografiska sällskapet (1772).

Framför universitetets södra fasad står en byst av Sven Nilsson (1787–1883). Han betecknades redan av sin samtid som "Sveriges störste zoolog" (Berzelius) och "Arkeologins fader" (Montelius).

Runstenarna

På en liten kulle snett framför Palaestra står sex runstenar uppställda. Stenarna var en gåva till universitetet vid dess 200-årsjubileum 1868 från Föreningen för Skånes fornminnen och historia. De har flyttats till Lund från olika platser i Skåne. Stenarna visar att vikingar i Gårdstånga, Nöbbelöv, Skivarp, Vallberga och Vallkärra för ca tusen år sedan lämnade budskap om hädangångna vänner och släktingar till kommande släkten.

Paus bland runstenarna.

LUNDS
UNIVERSITET

LUNDS UNIVERSITET

Box 117
221 00 Lund
Tel 046-222 00 00
www.lu.se

Universitetsplatsen i Lund

LUNDS UNIVERSITET

Lunds universitet idag

Lunds universitet grundades 1666 och har under flera år rankats omkring de 100 bästa universiteten i världen. Här finns 42.000 studenter och 7.680 medarbetare i Lund, Helsingborg och Malmö. Vi förenas i vår strävan att förstå, förklara och förbättra vår värld och människors villkor.

Lund är landets mest attraktiva studieort. Universitetet har ett av Skandinavien bredaste utbildningsutbud baserat på gränsöverskridande och ledande forskning. Den täta universitetsmiljön stimulerar nätverkande som i sin tur bäddar för vetenskapliga genombrott och innovationer. Universitetet har en tydlig internationell profil och har partneruniversitet i mer än 50 länder.

Kort historik

Vid freden i Roskilde 1658 förlorade Danmark landskapen Skåne, Blekinge och Halland till Sverige.

Lunds universitet grundades 1666 som ett led i försvenskningen av Skånelandskapen. Det hade tidigare funnits ett studium generale för utbildning av blivande präster i Lund, grundat 1438 och i funktion in på 1500-talet.

Det nya universitet fick namnet Regia Academia Carolina – Kungliga Karolinska Akademien.

Från början fanns alla de fyra klassiska fakulteterna: teologiska, juridiska, medicinska och filosofiska.

Universitetet saknade inledningsvis egna undervisningslokaler. I slutet av 1600-talet donerade Karl XI Lundagårdshuset till universitetet som då fick sin första huvudbyggnad.

Universitetets egentliga uppsving kom under 1700-talet. Nya lärostolar inrättades och antalet studenter ökade.

Fem miljarder kr går årligen till forskning inom åtta fakulteter, vilket ger oss ett av Sveriges starkaste och bredaste forskningsutbud. Fler än trettio av våra forskningsområden anses som världslidande, enligt oberoende utvärderare.

Två av världens ledande materialforskningsanläggningar byggs just nu i Lund: MAX IV-laboratoriet, som blir den ledande synkrotronljusanläggningen i världen, samt den europeiska forskningsanläggningen ESS, som kommer att ha världens mest kraftfulla neutronkälla. De båda anläggningarna kommer att få en avgörande betydelse för framtidens vetenskapliga och industriella utveckling inom såväl materialvetenskap som livsvetenskap.

1852 fick universitetet nya statuter som ersatte föråldrade bestämmelser, och staten övertog det ekonomiska ansvaret. På 1880-talet började för första gången en liten skara kvinnliga studenter i Lund.

I slutet av 1800-talet delades den filosofiska fakulteten upp i en humanistisk och en naturvetenskaplig fakultet. 1964 bröts de samhällsvetenskapliga ämnena ut ur den humanistiska fakulteten. 1969 blev Lunds Tekniska Högskola, LTH, teknisk fakultet. Senare har bland annat Socialhögskolan och den konstnärliga fakulteten tillkommit.

År 1900 fanns det bara 1 000 studenter i Lund, en liten elit som utbildades till högre statliga tjänster som präst, lärare, läkare och jurist. Lunds universitet har vuxit kraftigt under hela 1900-talet och är idag en av Skandinavien största institutioner för forskning och högre utbildning.

Akademiska högtider

Årets stora akademiska högtider är doktorspromotionen och professorsinstallationen. Doktorspromotionen kallas den ceremoni där universitetets fakulteter under högtidliga former ger dem som under året har avlagt doktorsexamen samt jubel- och hedersdoktorer de yttre tecknen (lagerkrans, hatt och ring) på doktorsvärdigheten. Promotionen anordnas årligen i slutet av maj.

Installation av nyutträdde professorer äger rum två gånger om året, höst och vår. Ceremonin sker i universitetets aula.

Nypromoverade doktorer.

Omslaget. Överst: Universitetshuset i skymning. FOTO: MIKAEL KANSKI. **Mitten:** Flanörer på universitetsplatsen med fontänen och Kungshuset i bakgrunden. FOTO: MIKAEL RISEDAL. **Nederst:** Utsikt från Universitetshuset 1 maj när Lunds Studentsångare sjunger in våren på trappan. FOTO: KENNETH RUONA.

1. Universitetshuset. 2. Lundagård. 3. Lundagårdshuset. 4. Universitetsfontänen. 5. Palaestra et Odeum. 6. Archaeologicum. 7. Runstenarna. 8. Akademiska Föreningen, AF. FOTO: GUNNAR MENÄNDER

Universitetsplatsen

Det som idag utgör universitetsplatsen var tidigare universitetets första botaniska trädgård, anlagd vid mitten av 1700-talet. På 1860-talet anlades den nuvarande botaniska trädgården vid Östra Vallgatan och under några år fungerade "Gamla Botanicum" som samlingsställe för Lunds invånare med restaurang, brunnsdrickning, konserter och många andra aktiviteter.

När det nya universitetshuset skulle byggas fick större delen av det gamla trädbeståndet röjas undan. Det är endast ett par träd och buskar som universitetsplatsen har fått i arv från den gamla trädgården. De äldsta av de stora praktfulla magnoliorna, som kommit att bli en symbol för Lunds universitet, daterar sig från tiden strax före första världskriget.

Universitetsplatsen planerades av Helgo Zettervall som en enhet med universitetshuset och Akademiska Föreningen (AF) mittom varandra. Som en pendang till Lundagårdshuset på södra sidan uppfördes Palaestra et Odeum på den norra.

Helgo Zettervall

Helgo Zettervall (1831–1907) fick 1874 uppdraget att rita det nya universitetshuset. Zettervall hade anlänt till Lund 1860 för att efterträda Carl Georg Brunius som domkyrkans arkitekt.

Arbetena i domkyrkan fortgick i nästan 20 år. Under tiden skaffade Zettervall en omväxlande privat praktik och tyngdpunkten av hans produktion finns i Lund. Han har bland annat

ritat fasaden på Observatoriet i Stads-parken, Parkskolan, Katedralskolans porttorn och långa utmed Svanegatan, Universitetshuset, Palais d'Ask, Gamla kirurgen, Lasarettkapellet, egen villa på Sandgatan 14, Allhelgonakyrkan och Monumentet.

Helgo Zettervall.

Universitetshuset

Universitetshuset, som uppfördes 1878–1882, är ritat av Helgo Zettervall. Huset är ett exempel på 1800-talets av antiken inspirerade arkitektur. Den rika utsmyckningen krävde mycket arbete. Man anlade till och med en speciell modellerings- och gju-teriverkstad för att kunna utföra alla ornamentsdetaljer. Huset används idag som arbetsplats för universitetsledningen och vissa delar av den universitetsgemensamma förvaltningen samt till universitetets representation och fester.

ATRIET

Galleriet i atriet bärs upp av polerade granitkolonner i toskansk-dorisk stil. Den doriska frisen är dekorerad med symboler för teologiska och filosofiska fakulteterna (stjärna och palm respektive fackla och lager). Tandsnitt, äggstav, palmetter med flera från antiken hämtade ornament pryder den joniska frisen på andra våningen. I taket finns en glaskupol som renoverades 1974. De gamla glasskivorna byttes då ut mot drygt 700 nya, vackert handmålad skivor.

AULAN

En halvtrappa upp från atriet ligger aulan. Äver dörren står en grekisk devis "mhdn amouson", vilket betyder "intet omusiskt". Uttrycket anknyter till de nio muserna, det vill säga grekiska gudinnor, vilka ansågs vara beskyddare av vetenskap och konst.

Det man särskilt lägger märke till i aulan är det vackert målade taket och de praktfulla förgyllda takkronorna. En återkommande utsmykningsdetalj – både i aulan och runt om byggnadens utsida – är frisen med rosetter, ett antikinspirerat blomornament, som Zettervall använt även i andra sammanhang.

Högt upp i fönsternischerna syns symboler för universitetet och de fyra första fakulteterna.

Aulan används numera för professorsinstallationer, konserter, examenhögtidigheter, konferenser med mera.

PELARSALEN

Två halvtrappor ner från atriet ligger Pelarsalen, en av universitetets representationslokaler. Den nuvarande färgsättningen är gjord av arkitekt Klas Anshelm. Pelarsalen byggdes ursprungligen som museum, men används sedan länge för mottagningar och universitetsfester av olika slag. På väggarna hänger porträtt av tidigare regenter.

Överst: Sfinx på universitetshusets tak med Lundagård och Domkyrkan i bakgrunden. **Mitten:** Universitetsaulan samt detaljbild av den rika utsmyckningen av aulans tak. **Nederst:** Pelarsalen.